

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра економічної та соціальної географії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
і навчальної роботи та рекрутації
професор Гаврилюк С. В. _____

Протокол № 1 від 18 вересня 2019 р.

ПРОГРАМА
виробничої «Педагогічної практики»
підготовки магістрів
спеціальності 014 «Середня освіта», освітньо-професійної програми
«Середня освіта (Географія. Економіка)»

Програма педагогічної практики підготовки магістрів галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка», спеціальності 014 «Середня освіта», за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Географія. Економіка)».

Розробник: Бенедюк В. В. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії.

Рецензент: Лисюк Т. В. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри туризму та готельного господарства.

Програма педагогічної практики затверджена на засіданні кафедри економічної та соціальної географії, протокол № 1 від 30 серпня 2019 р.

Завідувач кафедри: Барський Ю. М. – професор, доктор економічних наук

Програма педагогічної практики схвалена науково-методичною комісією географічного факультету, протокол № 1 від 11 вересня 2019 р.

Голова науково-методичної комісії факультету: Поручинський В. І. – доцент, кандидат географічних наук

Програма педагогічної практики схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. Інформаційний опис педагогічної практики

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика виду практики
Денна форма навчання	Галузь знань 01 «Освіта / Педагогіка», спеціальність 014 «Середня освіта», освітньо-професійна програма «Середня освіта (Географія. Економіка)». Освітній ступінь – магістр	Виробнича педагогічна практика
		Рік навчання – 1
Кількість годин – 210, кредитів – 7		Семестр – 2, впродовж 6-ти тижнів
		Самостійна робота – 196 годин
		Консультації – 14 годин
		Форма контролю – залік

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика виду практики
Заочна форма навчання	Галузь знань 01 «Освіта / Педагогіка», спеціальність 014 «Середня освіта», освітньо-професійна програма «Середня освіта (Географія. Економіка)». Освітній ступінь – магістр	Виробнича педагогічна практика
		Рік навчання – 1
Кількість годин – 210, кредитів – 7		Семестр – 2, впродовж 10-ти днів
		Самостійна робота – 196 годин
		Консультації – 14 годин
		Форма контролю – залік

2. Анотація педагогічної практики

Метою проведення асистентської практики є підготовка магістрів до виконання функцій викладача та до проведення системи навчально-виховної роботи зі студентами. Основними **завданнями** практики є: 1) ознайомлення студентів з навчально-методичною та науковою роботою викладача; 2) формування системи знань про структуру і зміст навчальних програм; 3) вироблення у магістрів необхідних умінь щодо конструювання технологічних варіантів різних форм навчально-виховної роботи зі студентами та розвиток їх практичних навичок проведення практичних, лабораторних, семінарських занять та виховних заходів у академгрупах; 4) формування умінь практикантів робити методичний аналіз різних підходів

до організації навчально-виховної роботи зі студентами; 5) розвиток в магістрів інтересу до практичної викладацької діяльності та забезпечення профорієнтаційної роботи серед них.

Згідно вимог програми студенти повинні **знати**: основні завдання та проблеми методики навчання географії у педагогічній теорії і практиці вищої школи; найважливіші закономірності процесу формування географічних знань; особливості навчально-методичної та наукової діяльності викладача та вимоги до веденням ним основної документації; структуру, зміст, головні завдання та методичні особливості вивчення тих дисциплін, з яких магістри проводять навчальні заняття; теоретичні та методичні основи використання принципів, методів, засобів та форм організації навчання у процесі вивчення географії у вищій школі.

За результатами проходження практики студенти повинні **вміти**: застосовувати на практиці теоретичні знання, одержані в університеті; цілеспрямовано спостерігати за навчально-виховною діяльністю викладачів та використовувати їх досвід при організації відповідної роботи зі студентами; самостійно розробляти методичні варіанти організаційних форм навчально-виховної роботи зі студентами та проводити відповідні заняття (практичні, лабораторні, семінарські заняття, виховні заходи у академгрупах); творчо використовувати традиційні та інноваційні технології у процесі навчально-виховної роботи зі студентами; вміти обґрунтовувати сукупність дидактичних умов, які сприяють ефективному вивченню географії у вузі.

3. Компетенції

При завершенні педагогічної практики студенти мають бути компетентними у відповідних питаннях, зокрема, вони повинні:

- мати ґрунтовні знання про сучасні дослідження у галузі методики навчання географії у вищій школі;
- освоїти особливості навчально-методичної та наукової діяльності викладача та творчо застосовувати педагогічний досвід на практиці;
- володіти теоретичними і методичними основами використання дидактичних інструментів при вивченні географії та мати систему знань про найважливіші закономірності процесу навчання;
- самостійно розробляти технологічні варіанти різних форм навчально-виховної роботи зі студентами та володіти практичними навичками проведення практичних, лабораторних, семінарських занять та виховних заходів у академгрупах.
- майстерно використовувати традиційні та інноваційні технології навчання;
- оптимально поєднувати різні засоби, методи і прийоми роботи у процесі формування знань студентів;
- вміти систематизувати навчальну інформацію на основну та допоміжну, виділяти провідні географічні поняття і закономірності;
- обґрунтовувати сукупність дидактичних умов, які сприяють ефективному вивченню географії у вузі;
- виявляти творчість при виконанні функцій куратора групи;

4. Етапи практики

Магістри проходять педагогічну практику на базі вищих навчальних закладів згідно укладених договорів. Тривалість практики на денній ф. н. – 6 тижнів, на заочній – 10 днів. До кожного зі студентів прикріплений викладач – керівник практики. Період практики поділяється на такі етапи: 1) підготовчий, 2) ознайомлювальний, 3) основний, 4) підсумковий. Методика роботи на кожному з них характеризується такими особливостями:

Етапи	Зміст, основні завдання, тривалість
1. Підготовчий	Підготовчий етап триває 1-й та 2-й дні практики. У цей період проводиться така робота: 1. У перший день організуються бесіди керівників практики з магістрами. Вони спрямовуються на визначення навчальних курсів, з яких передбачено проведення занять магістрами, а також – академгруп, де практиканти виконуватимуть обов'язки кураторів. 2. Магістри опрацьовують навчальну програму з тих дисциплін, з яких будуть проводити заняття впродовж практики. Вони аналізують зміст, структуру та послідовність вивчення матеріалу. 3. Практиканти опрацьовують наукову, методичну, хрестоматійну літературу та інші джерела, які необхідні їм у процесі організації роботи зі студентами. 4. Магістри складають детальний план проходження практики на весь її період.
2. Ознайомлювальний	Ознайомлювальний етап включає 3-й – 5-й дні практики і передбачає виконання такої роботи: 1. Вивчення магістрами особливостей організації навчально-методичної роботи викладача та куратора групи. З цією метою магістри відвідують у керівника практики відповідні заняття та академпари у куратора. 2. Ознайомлення практикантів із засобами навчання, які використовує викладач у процесі читання курсу. 3. Ознайомлення студентів з організацією науково-дослідної роботи викладача.
3. Основний	Основний етап починається із 2-ого тижня і триває до закінчення практики. На цьому етапі передбачаються такі види діяльності магістрів: 1. Систематичну підготовку магістрів до проведення навчальних занять: опрацювання науково-методичної, хрестоматійної літератури; підбір різних засобів навчання тощо, які необхідні їм у процесі організації роботи зі студентами. При цьому викладач надає методичну та організаційну допомогу практикантам. 2. Послідовне вивчення магістрами методичного та наукового досвіду роботи викладача. 3. Проведення практикантами навчальних занять згідно їх індивідуального плану (практичних, лабораторних робіт, семінарів), з них – не менше 6-ти залікових. Керівник практики робить аналіз науково-методичного рівня їх проведення. 4. Систематичне відвідування магістрами навчальних занять один в одного та участь у їх обговоренні. 5. Підготовка та проведення практикантами виховних заходів у

	академгрупах (узгоджується з куратором), один з них заліковий.
4. Підсумковий	<p>Підсумковий етап – це останній тиждень практики, що передбачає узагальнення матеріалів педпрактики для їх захисту, зокрема:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Оформлення звіту, який включає підготовку детальних методичних розробок: а) 2-х навчальних занять: практичної, лабораторної роботи, семінарського заняття (на вибір студента у відповідності до програми); б) академпарі; в) допоміжної інформації (наочних матеріалів: рисунків, схем тощо). 2. Підготовку індивідуального щоденника педпрактики. <p>Керівник практики надає консультації магістрам щодо оформлення звітної і допоміжної документації та контролює і оцінює виконання такої роботи.</p>

5. Види (форми) індивідуальних завдань

1. Розробити детальний план проходження практики на весь її період.
2. Всебічно опрацювати навчальні програми тих курсів, з яких передбачено проведення занять впродовж практики. Проаналізувати їх зміст, структуру, послідовність вивчення матеріалу та методичне забезпечення курсу.
3. Вивчати особливості навчально-методичного та наукового досвіду викладача.
4. Проаналізувати особливості використання різних засобів навчання у процесі формування географічних знань студентів. Підібрати необхідні засоби навчання для проведення навчально-виховної роботи зі студентами.
5. Систематично опрацювати науково-методичну, хрестоматійну літературу та інші додаткові джерела, які необхідні у процесі підготовки до проведення навчально-виховної роботи зі студентами.
6. Впродовж практики готувати власні методичні розробки проведених занять (практичних, лабораторних робіт, семінарів та академпар).
7. Підготувати документацію: 1). Звіт, який включає: а) детальні методичні розробки 2-х проведених занять: практичної, лабораторної роботи, семінарського заняття (на вибір студента); б) ґрунтовну розробку методики проведення однієї з академпар; в) допоміжну інформацію (наочні матеріали: рисунки, схеми тощо). 2). Оформити індивідуальний щоденник педпрактики.

6. Оцінювання результатів практики

Формою підсумкового контролю є **залік** – захист практики. Він проводиться у присутності комісії (згідно наказу). Залік включає суму балів за оцінку роботи студентів **впродовж практики** – макс. **55 б.**, оцінювання **звітної документації** – макс. **30 б.** та бали, отримані за **захист практики** – макс. **15 б.** Студенту, який без поважної причини не з'явився вчасно на захист практики, оцінка знижується.

Критерії оцінювання практики

Відмінно – магістр має відповідну базу знань з географічних дисциплін та методики навчання географії. Він самостійно і творчо розробляє методичні варіанти проведення лекцій, практичних і лабораторних занять. На належному науковому і методичному рівні проводить навчально-виховну роботу зі студентами. Майстерно поєднує традиційні та інноваційні технології навчання. Вміло аналізує навчальну інформацію, виділяючи найважливіші поняття та закономірності. На основі застосування найважливіших принципів навчання домагається свідомого, глибокого засвоєння суті навчального матеріалу студентами. Забезпечує розвиток їх умінь застосовувати знання на практиці. Має необхідні навички використання технічних засобів навчання. Об'єктивно оцінює знання студентів. Вміє робити аналіз навчальних занять (інших магістрів та самоаналіз власних занять).

Добре – магістр має відповідну базу знань з географічних дисциплін та методики навчання географії. Він вміє самостійно розробляти курси лекцій, практичних та лабораторних занять. Забезпечує науковий рівень навчання та належне виховання студентів. У процесі діяльності поєднує різні форми, методи та прийоми роботи зі студентами. Оптимально використовує наочні та технічні засоби навчання. Проте магістр не проявляє ініціативи та творчості у навчально-виховній діяльності зі студентами.

Задовільно – магістр з допомогою викладача розробляє курси лекцій, практичних і лабораторних занять. При їх проведенні відчутні певні прогалини у знаннях, що пов'язано з деякою безвідповідальністю при підготовці. У зв'язку з цим йому важко зацікавити студентів та урізноманітнити їх діяльність.

Незадовільно – магістр з допомогою викладача готується до проведення занять. При цьому не проявляє старанності і є безвідповідальним. Без поважних причин не виконав основних завдань, що передбачені програмою.

Розподіл балів, які отримують магістри

Зміст роботи, що оцінюється	Кільк. балів
Оцінка роботи студента впродовж практики	
1. Теоретична підготовка: знання методики та технологій навчання географії; володіння практичними вміннями їх використовувати у ході проведення навчально-виховної роботи зі студентами.	10
2. Психолого-педагогічна майстерність: педагогічний такт, комунікабельність, емпатійність, не конфліктність тощо.	5
3. Особистісні характеристики: ініціативність, самостійність, професійна спрямованість, інноваційність тощо.	5
4. Оцінювання процесу проходження практики: проведення практичних, лабораторних, семінарських занять (6 залікових занять по 5 балів). Проведення академпар (1 залікова – 5 балів).	35

Оцінювання звітної документації	
Звітна документація включає: 1) розробку методики проведення 2-х навчальних занять, проведених студентом (практичної, лабораторної роботи, семінарського заняття – на вибір студента), кожне з яких оцінюється по 10 балів) – 20 балів; 2) розробку методики проведення академпари – 5 балів. Методичні розробки студентів мають включати допоміжну інформацію, наприклад: оформлення наочних матеріалів, схем, знімків тощо. Загальне оформлення щоденника – 5 балів.	30
Захист матеріалів практики	15
Сума	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка Залік
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 – 81	
67 – 74	
60 – 66	
1 – 59	Не зараховано з можливістю повторного складання

7. Методичні рекомендації щодо проходження практики

1. Бенедюк В. В. Методика навчання географії: Методичні матеріали. – Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2016. – 56 с.
2. Бенедюк В. В. Методика навчання географії та природознавства: Методичні матеріали для самостійної роботи студентів / В. В. Бенедюк. – Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2019. – 24 с.
3. Бенедюк В. В. Методика підготовки студентів вищої школи до педпрактики та її організація: Методичні матеріали / В. В. Бенедюк – Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2016. – 28 с.
4. Бенедюк В. В. Методика підготовки студентів до педпрактики та її організація / В. В. Бенедюк // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол. : Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя : КПУ. – Вип. № 52 (105). – С. 424 – 430 (Збірник включено до переліку фахових видань).
5. Бенедюк В. В. Технології вивчення географічних дисциплін: Практикум з основами теорії / В. В. Бенедюк – Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2013. – 79 с.

8. Рекомендована література

Базова

Відповідно до навчального курсу, який веде магістр,
здійснюється опрацювання літературних джерел
згідно навчальної програми викладача

Допоміжна

1. Білоус В. Т. Основи організації та методики викладання у вищій школі: Навчально-методичний посібник / В. Т. Білоус, Л. І. Горюнова, А. В. Цимбалюк, С. Я. Цимбалюк. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2001. – 146 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – С. 56 – 78, 247 – 295.
3. Євтушевська Т. С. Компетентнісний підхід під час викладання географії / Т. С. Євтушевська // Географія. – 2016. – № 1 – 2 (293 – 294). – С. 2 – 16.
4. Зубрицька Т. Ф. Сигнальні загадки як прийом розвитку критичного мислення / Т. Ф. Зубрицька // Географія. – 2016. – № 19 – 20 (311 – 312). – С. 17 – 19.
5. Корнеєв В. П. Інноваційність – важлива ознака сучасної географічної освіти / В. П. Корнеєв, Л. І. Круглик // Географія. – 2009. – № 17 (141). – С. 2 – 4.
6. Лісіч О. Є. Використання інтерактивної технології групового навчання / О. Є. Лісіч // Географія. – 2008. – № 10 (110). – С. 11 – 14.
7. Максименко С. Д. Загальна психологія: Навчальний посібник / С. Д. Максименко – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 272 с.
8. Садкіна В. І. Компетентності – обговорюємо, тлумачимо, звикаємо до нових підходів / В. І. Садкіна // Географія. – 2016. – № 19 – 20 (311 – 312). – С. 2 – 5.
9. Скорик О. П. Практичні поради викладачу щодо реалізації проблемного навчання / О. П. Скорик // Географія. – 2016. – № 21 – 22 (313 – 314). – С. 6 – 10.
10. Стадник О. Г. Принципи навчання й шляхи їхньої реалізації під час навчання географії / О. Г. Стадник // Географія. – 2014. – № 9 – 10 (253 – 254). – С. 3 – 12.
11. Топузов О. М. Загальна методика навчання географії / О. М. Топузов, В. М. Самойленко, Л. П. Вішнікіна. – Київ: ДНВП «Картографія», 2012. – 512 с.
12. Третьякова Н. В. Про компетентнісний підхід в освіті / Н. В. Третьякова // Географія. – 2016. – № 21 – 22 (313 – 314). – С. 2 – 5.
13. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т. І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 628 с.

10. Додаткові вказівки та рекомендації

- Навчальну роботу зі студентами магістри мають усвідомлювати як активний пізнавальний процес, у ході якого здійснюється підготовка особистості до практичної діяльності.
- Магістрам рекомендується поєднувати традиційні та інноваційні технології при організації різних видів роботи зі студентами, спрямувати їх діяльність на формування творчої ерудованої особистості.

Методичні рекомендації щодо проведення семінару

При підготовці до проведення семінарського заняття необхідно врахувати такі особливості:

1. Тема семінару визначається відповідно до навчальної програми; формулюється його мета та завдання; розробляється система питань (план), що розкривають зміст; здійснюється підбір основної та додаткової літератури.

2. При розкритті теми магістр повинен проаналізувати відповідні літературні джерела. Потрібно дотримуватись логічності розкриття змісту теми. Необхідно забезпечити глибину розкриття матеріалу, відповідний аналіз фактів та явищ, наукову доказовість висновків. Увагу студентів слід акцентувати на основних поняттях та закономірностях.

3. У ході семінару прийомами активізації мислення студентів може бути використання проблемного підходу, прийомів порівняння, майстерне поєднання слова та наочності (карт, таблиць, різних видів технічних засобів навчання тощо). Активізації пізнання сприяють окремі прийоми спілкування, наприклад вислови: «Зверніть увагу...», «Зробимо висновки...»; постановка запитань: «Чим пояснити цей факт?» тощо.

4. Після розкриття змісту теми необхідно узагальнити вивчене, виділити провідні ідеї, поняття, відповідні закономірності тощо.

Структура семінарського заняття

Етапи семінару	Зміст і характеристика етапу
Організаційна частина	Мета – активізувати увагу студентів до навчання та створити робочу атмосферу. Етап включає привітання викладача зі студентами, виявлення відсутніх, перевірку підготовленості до заняття (можливе коротке фронтальне опитування, короткий тест тощо).
Мотивація та стимулювання навчальної діяльності	Передбачає формування потреби у вивченні матеріалу. Включає повідомлення теми, мети і завдань семінару. Мотивація сприяє чіткому усвідомленню мети семінару, що полягає у досягненні кінцевого, запланованого результату.
Обговорення проблем, винесених на семінар	Полягає у керуванні викладачем процесом розкриття основних питань семінару. Викладач має забезпечити поетапне обговорення та розуміння студентами змісту вивчаючої теми.
Діагностика правильності засвоєння знань студентами	Полягає у з'ясуванні причин нерозуміння окремого змісту теми, причин помилковості виконання інтелектуальних або практичних дій. Може здійснюватись за допомогою короткочасних контрольних робіт (письмових, практичних), усних фронтальних опитувань тощо.
Підведення підсумків	Передбачає коротке повідомлення про виконання запланованої мети. Підводиться загальний підсумок вивченого, аналізується якість діяльності групи і окремих студентів, оцінюється їхня робота.
Організація поза - аудиторної самостійної роботи студентів	Передбачає пояснення змісту та методики виконання самостійних та індивідуальних завдань, характеризуються літературні джерела.